

კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობა და მისი დადებითი შედეგები

კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობა (Corporate Social Responsibility-CSR) წარმოადგენს კონცეფციას, რომლის თანახმადაც, ბიზნეს სექტორი ნებაყოფლობით ითვალისწინებს საკუთარი მომხმარებლების, მომწოდებლების, თანამშრომლების, კოლეგების, ბიზნეს-პარტნიორების და ზოგადად საზოგადოების ინტერესებს ბიზნეს ოპერაციების განხორციელებისას. ეს არის კომპანიის კეთილი ნების საფუძველზე აღებული პასუხისმგებლობა და არა სახელმწიფოს სამართლებრივი მექანიზმებით დაკისრებული ვალდებულება. კომპანიები, რომლებიც აკონტროლებენ იმ ზემოქმედებას, რომელსაც ისინი ახდენენ სოციალურ-ეკონომიკურ სისტემებზე, თანამშრომლებზე, მომხმარებლებზე და ზოგადად გარემოსა და საზოგადოებაზე, შეუძლიათ იყვნენ უფრო წარმატებულები თვითონაც და ამავე დროს დადებითი ზეგავლენა მოახდინონ საზოგადოების კეთილდღეობის ამაღლებაზეც.

CSR-ის საყოველთაოდ აღიარებული მახასიათებლებია:

- კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობა არის ბიზნესის ნებაყოფლობითი არჩევანი, რომლის დანერგვასაც მოაქვს ყველა დაინტერესებული მხარისათვის მრავალფეროვანი და გრძელვადიანი სარგებელი;
- კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობა გულისხმობს კომპანიის საქმიანობის მარეგულირებელ კანონებთან შესაბამისობას, დამატებით ნებაყოფლობით საფუძველზე აღებულ პასუხისმგებლობას და არა საკანონმდებლო მოთხოვნების შესრულების ჩანაცვლებას;
- კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობა არის მდგრადი განვითარების მიზნის მისაღწევად შეტანილი წვლილი, რომელიც აერთიანებს სამ ასპექტს - ეკონომიკურს, სოციალურს და ეკოლოგიურს;
- კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობა არის არა „დამატებითი“ საქმიანობა ბიზნესისათვის, არამედ იგი არის თვით ბიზნესის მართვის ახალი მეთოდი;
- კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობა არ არის უბრალო და ვიწრო საქმიანობა, რომელიც გულისხმობს მხოლოდ ქველმოქმედებას, სპონსორობას და ა.შ. იგი წარმოადგენს ბევრად უფრო ფართო ცნებას, რომელიც მოიცავს ზემოთ ჩამოთვლილს კომპონენტების სახით [1, 4-5].

მიუხედავად იმისა, რომ ეს მახასიათებლები არის საყოველთაოდ აღიარებული, არ არის გამორიცხული, რომ დროთა განმავლობაში მათ განიცადონ ცვლილება, რადგან როგორც უკვე

ავღნიშნეთ, CSR არის ბიზნესის მართვის მეთოდი, ხოლო გარემოს ცვალებადობიდან გამომდინარე, საჭიროა ცვლილებები მართვის მეთოდებსა და შესაბამისად მისი მახასიათებლებშიც.

ძირითადი კომპონენტები, რომლებსაც აერთიანებს კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობა შემდეგია:

- კორპორაციული მართვა და ეთიკა;
- თანამშრომლებთან, მომწოდებლებთან და მომხმარებლებთან ურთიერთობისას ადამიანის უფლებათა დაცვა;
- შრომითი საქმიანობის ძირითადი უფლებებისა და სტანდარტების დაცვა;
- გარემოს დაცვა;
- სოციალური პოლიტიკა საზოგადოებასთან მიმართებით;
- ანტიკორუფციული ღონისძიებები და მექრთამეობასთან ბრძოლა;
- ადამიანური რესურსების მართვა და თანამშრომლებთან ურთიერთობის პოლიტიკა (პერსონალის პროფესიულ განვითარებაზე ზრუნვა, უსაფრთხო სამუშაო პირობები, სახელფასო პოლიტიკა და სხვ.);
- მომხმარებლებთან ურთიერთობა და პროდუქციაზე პასუხისმგებლობა;
- გამჭვირვალობა და ანგარიშგება საქმიანობის სოციალური და გარემოსდაცვითი პარამეტრების შესახებ.

უკანსაკნელ წლებში სულ უფრო მეტი ყურადღება ექცევა CSR-ს, რადგან საყოველთაოდ აღიარებულია მისი მნიშვნელოვანი როლი გლობალური პრობლემების მოგვარებაში, საზოგადოების კეთილდროების ამაღლებაში, სოციალური, ეკოლოგიური თუ სხვა პრობლემების გადაჭრაში. ზემოთ ჩამოთვლილი კომპონენტებიდან გასაგები ხდება, თუ რამდენად დადებითი შედეგების მომტანია კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობა საზოგადოებისა და ქვეყნისთვის. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ CSR-ს დიდი და დადებითი ზეგავლენის მოხდენა შეუძლია თავად კომპანიაზე. გრძელვადიანი და მდგრადი განვითარებისათვის, ასაკმარისია მხოლოდ მოგების მაქსიმიზაცია, საჭიროა ასევე ბაზარზე ორიენტირებული და პასუხისმგებელი საქმიანობის განხორციელება. CSR ზრდის ბიზნესის კონკურენტუნარიანობას, ხელს უწყობს ინოვაციებს, ეხმარება კომპანიას უკეთ მართოს მის საქმიანობასთან დაკავშირებული რისკები, მოიზიდოს ინვესტორები, გაიუმჯობესოს ურთიერთობები დაინტერესებულ მხარეებთან, სახელმწიფო სტრუქტურებთან თუ არასამთავრობო ორგანიზაციებთან. უკვე საყოველთაოდ აღიარებულია, რომ ხარჯები, რომელთაც დაკავშირებულია საერთაშორისო სოციალურ და გარემოსდაცვით კონვენციებსა და სტანდარტებთან ნებაყოფლობით შესაბამებასთან, მნიშვნელოვნად ნაკლებია იმ შესაძლებლობებთან და უპირატესობებთან შედარებით, რომლებიც მოჰყვება აღნიშნულ ღონისძიებებს. ეს კიდევ ერთხელ ადასტურებს იმას, რომ CSR არის ინვესტიცია გრძელვადიანი წარმატების მისაღწევად და არა უბრალოდ ხარჯი. ძირითადი დადებითი შედეგები, რომლების მოტანაც შეუძლია CSR კომპანიისთვის, შემდეგია:

- რისკების სულ უფრო მზარდი მრავალფეროვნების უფრო ეფექტური პრევენცია და მართვა;

- კომპანიის დადებითი იმიჯი, გაუმჯობესებული რეპუტაცია
- მომხმარებელთა ლოიალობის ზრდა;
- კვალიფიციური პერსონალის მოზიდვისა და შენარჩუნების უკეთესი შესაძლებლობები;
- გაუმჯობესებული კონკურენტუნარიანობა,;
- ცვლილებებზე რეაგირების უკეთესი უნარი;
- საქმიანობის მაღალ ეფექტურობა და დანახარჯების შემცირება;
- კაპიტალის ხელმისაწვდომობა;
- ხელისუფლების კეთილგანწყობა, გაუმჯობესებული ერთიერთობა საკანონმდებლო ორგანოებთან.

საქართველოში კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობა შედარებით ახალი ცნება და მოვლენაა, იგი ჩვენთან მნიშვნელოვნად დაბალ დონეზეა განვითარებული, ვიდრე დასავლეთის განვითარებულ ქვეყნებში. ამ ქვეყნებში დიდ როლს CSR-ის განვითარებაში თამაშობენ მედია და არასამთავრობო ორგანიზაციები. კომპანიებზე ზეწოლა ხორციელდება ასევე მომხმარებლების, პროფკავშირების, მთავრობების მხრიდან. ჩვენს ქვეყანაში ამ მხრივ მდგომარეობა განსხვავებულია, ნაკლებია აქტიურობა იმ სუბიექტების მხრიდან რომლებიც პირიქით, საკმაოდ აქტიურად უნდა იყვნენ ჩართულები ამ პროცესში და კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობის განვითარებაში. უმოქმედობას იჩენს მედია, მთავრობა, საზოგადოება, პროფკავშირები, ინვესტორები, მომხმარებლები და შრომითი ორგანიზაციები. ასევე მინიმალურია რეაქცია უპასუხისმგებლო ქმედებებზე. დაბალია სოციალურად პასუხისმგებელი კომპანიების აღიარებისა და წახალისების ხარისხიც დაინტერესებულ მხარეთა მხრიდან, რაც კიდევ უფრო ამცირებს კომპანიების მოტივაციას. მიუხედავად ამისა, გლობალიზაციისა და მზარდი კონკურენციის გამო, ისევე როგორც სხვა ქვეყნებში, ასევე საქართველოშიც, CSR-ს აქვს განვითარების დიდი პოტენციალი. გამოკვლევები ცხადყოფს, რომ მსხვილი ქართული კომპანიების უმეტესობა მზად არის და განწყობილია უფრო მეტი პასუხისმგებლობით იმოქმედოს სათანადო აღიარების და წახალისების შემთხვევაში. ამიტომ საჭიროა საქართველოში კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობის განვითარებისათვის გავითვალისწინოთ ორი მნიშვნელოვანი საკითხი: 1. უნდა მოხდეს ბიზნესის პასუხისმგებელი ქცევის სტიმულირება და მხარდაჭერა, კომპანიების ინფორმირება და ცოდნის გაღრმავება CSR საკითხებზე; 2. CSR-ის განვითარებაში მთავრობის აქტიური ჩართულობა, სწორი სახელმწიფო ხელშეწყობი პოლიტიკის შემუშავება და განხორციელება, ქვეყნის განვითარებისათვის მისი მნიშვნელობის წარმოჩენა. ის ძირითადი დადებითი შედეგები, რომლის მოტანაც შეუძლია კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობის განვითარებას მთლიანად ქვეყნისათვის, არის შემდეგი:

ქვეყნის საერთაშორისო ურთიერთობების გაღრმავება: CSR-ს სულ უფრო მზარდ ყურადღებას ანიჭებს ევროკავშირი და ზოგადად მთელი მსოფლიო, ხელმოწერილია მრავალი მთავრობათაშორისი ხეკლშეკრულება, შემუშავებული და დანერგულია საერთაშორისოდ შეთანხმებული სახელმძღვანელო მითითებები, რომელთა ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს მიზანს წარმოადგენს CSR-ის განვითარება.

საქართველო საერთაშორისო ორგანიზაციების, სხვადასხვა ინიციატივების წევრია, მიერთებულია მრავალ საერთაშორისო შეთანხმებას, რომელთა ერთ-ერთ მნიშვნელოვან პრიორიტეტს წარმოადგენს CSR განვითარება, მისი სხვადასხვა კომპონენტების (ადამიანის უფლებების, შრომითი უფლებები, გარემოს დაცვის და სხვ.) ბიზნეს კომპანიის თუ სხვა ინსტიტუტების მიერ განხორციელების დარეგულირება და ა.შ. ამიტომ, CSR-ის განვითარებას დიდი წვლილის შეტანა შეუძლია ქვეყნის იმიჯის გაუმჯობესების, საერთაშორისო ურთიერთობების დამყარების, გაღრმავებისა და გაუმჯობესების, ინვესტიციების მოზიდვის, და საერთაშორისო ხელშეკრულებებით ნაკისრი ვალდებულებების უკეთ შესრულების მხრივ [4].

ქვეყნის საერთო განვითარება და ეროვნული პოლიტიკის სტრატეგიული მიზნების განხორციელება: ამ თვალსაზრისით CSR-ს შეუძლია ისეთი საკითხების გადაწყვეტა, როგორცაა:

- ცალკეული სფეროების პრობლემების მოგვარება: იმისათვის, რომ მთავრობამ შეძლოს სოციალური და გარემოსდაცვითი პროგრამის გატარება, საჭიროა კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობის ხელშემწყობი პოლიტიკის გატარებაც. CSR-ის პოლიტიკის ხელშეწყობით საქართველოს მთავრობას მიეცემა შესაძლებლობა მოაგვაროს ისეთი პრობლემები, როგორცაა ეკონომიკური ზრდის დაბალი ტემპი, სიღარიბე, უმუშევრობა, დაბალი შობადობა, საქმიანობის სხვადასხვა საერთაშორისო სტანდარტების დამკვიდრების ხელშეწყობა - ადამიანის უფლებების, შრომითი საქმიანობის, პროდუქციაზე პასუხისმგებლობის და ა.შ. ასევე CSR-ის განვითარებას შეუძლია ჩვენი ქვეყნისთვის საკმაოდ მნიშვნელოვანი გარემოსდაცვითი პრობლემის მოგვარებაში, მოსახლეობის კეთილდღეობისა და ცხოვრების ხარისხის ამაღლებაში საკმაოდ დიდი წვლილის შეტანა.
- კანონმდებლობით დადგენილი მინიმალური სტანდარტების დაცვა: იქიდან გამომდინარე, რომ საქართველო ახორციელებს ლიბერალურ ეკონომიკურ პოლიტიკას და ბიზნეს საქმიანობისადმი კანონმდებლობით წაყენებული მოთხოვნები საკმაოდ დაბალია, CSR შეგვიძლია წარმოვიდგინოთ როგორ ეფექტური მექანიზმი ბიზნეს საქმიანობის ზეგავლენის მართვისა და მინიმალური სტანდარტების უფრო ეფექტური დანერგვისათვის. ეს მნიშვნელოვანია როგორც ქვეყნისათვის, რადგან შესაძლებელი ხდება ეკოლოგიური, სოციალური, ეკონომიკური პრობლემების გადაჭრა, ასევე იმ თვალსაზრისითაც, რომ ეს მოითხოვება საერთაშორისო ხელშეკრულებებით, რომლებსაც მიერთებულია საქართველო და დადებით ზეგავლენას მოახდენს საქართველოს უფრო ქმედით ინტეგრირებზე საერთაშორისო სტრუქტურებში.
- ქვეყნის ეკონომიკური კონკურენტუნარიანობის ზრდა, ვაჭრობისა და ინვესტიციების მოზიდვის ხელშეწყობა: როგორც უკვე ზემოთ ავღნიშნეთ, ბიზნესში CSR განიხილება როგორც ინვესტიცია, რომელსაც თავის მხრივ, შეუძლია მნიშვნელოვანი როლი შეასრულოს უცხოური ინვესტიციების მოზიდვაში და საინვესტიციო მიმზიდველობის გაზრდაში. ეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია იმ შემთხვევაში, თუ გვსურს მოვიზიდოთ ინვესტორები დასავლეთის განვითარებული ქვეყნებიდან, რადგან მათი მხრიდან დიდი მნიშვნელობა ენიჭება

საინვესტიციო გადაწყვეტილების მიღებისას კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობის სტანდარტების შესრულებას. გარდა ამისა, CSR-ის შემადგენელი კომპონენტის, კერძოდ პროდუქციისა და სერვისების საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობით, მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს საგარეო ვაჭრობის განვითარებასა და ქართული პროდუქციის ახალ ბაზრებზე გასვლას. CSR განვითარება მცირე და საშუალო კომპანიებს შესაძლებლობას აძლევს ჩაერთონ მსხვილი მულტინაციონალური კომპანიების მიწოდების ჯაჭვებში.

ამრიგად, კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობის განვითარება დადებით ზეგავლენას მოახდენს ქვეყნის მდგრად განვითარებაზე, საგარეო ურთიერთობების გაუმჯობესებაზე და ქვეყანაში არსებულ მრავალ პრობლემაზე. საჯარო სექტორმა უნდა განახორციელოს მართებული ნაბიჯები იმისათვის, რომ კერძო სექტორმა საკუთარი სოციალური პასუხისმგებლობით მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანოს ქვეყნის განვითარებასა და ეროვნული პოლიტიკის მიზნების განხორციელებაში. გარდამავალი ეკონომიკის მქონე ქვეყნებისათვის CSR შეიძლება გახდეს ის მძლავრი იარაღი, რომელიც შეძლებს ქვეყნის აღორძინებასა და საზოგადოებრივი მიზნების მიღწევას. აქედან გამომდინარე, მიმდინარე ეტაპზე საქართველოსთვის უაღრესად მნიშვნელოვანია CSR განვითარება.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. ხოფერია ლ. 2011. კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობა და საჯარო სექტორის როლი. *საქართველოს სტრატეგიული კვლევებისა და განვითარების ცენტრი, ბიულეტენი N¹ 120.*
2. თბილისის მსხვილი ბიზნესი და კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობა (დამოკიდებულება და არსებული გამოცდილება). 2007. *საქართველოს სტრატეგიული კვლევებისა და განვითარების ცენტრი.*
3. საქართველოში ბიზნესის სოციალური პასუხისმგებლობის მიმართ საზოგადოების დამოკიდებულებისა და მოლოდინის კვლევა. 2007. *საქართველოს სტრატეგიული კვლევებისა და განვითარების ცენტრი.*
4. New Policy on Corporate Social Responsibility. 2011. European Commission, http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sustainable-business/files/csr/new-csr/act_en.pdf